

זרע הפורענות

(ראה שער)

הברית החדשה של הנוצרים מספרת על אחד המאורעות הדוממים ביותר בתולדות האנושות: משפטו של ישו איש צארת. לפי סיפור זה, לא רצה הנציב הרומאי פונטיס פילטוס, לדון את ישו היהודי למיתה, אך נעתר לבקשת ההמונים. כי יורא פילטוס כי לא יוכל להם, אך עוד תוסיף המהומה, ויקח מים וירחץ את ידיו לעיני העם, ויאמר: גקי אנוכי מדם הצדיק הזה, ראו אתם.

היתה זאת בלי ספק דרך פשוטה וזולה מאד לצאת ידי חובה כלפי המצפון. לא היה דרוש אלא מעט מים בקערה. הוא פעל בהתאם להוראה התנכית, כי זקני העדה ירחצו את ידיהם בהמצא חלל על אדמתם. יאמרו "דינו לא שפכו את הדם הזה".

בימים האחרונים, יש לי הרגשה שכולנו דומים קצת לנציב הזה. אני מתכוון לפרשת כפריקאסם. אני מתכוון לכל אותם שהרימו את קולם, מי בשיר ומי במאמר, כדי להזכות נגד מעשה-החורף.

רחצנו את ידינו וזכרנו בקול גדול, ובהתרגשות רבה: נקיים אנחנו מן הדם הזה, ראו אתם.

גם זאת היתה דרך זולה. אולם האם יצאנו מידי חובה?

★ ★ ★

השבוע אמר לי אחד החברים, בן משק מעמקי-יורעאל: "אני מקנא בכל היהודים האלה שהתרגשו למחרת המעשה. הם התרגשו מפני שלא העלו מעולם על דעתם כי בני העם הזה מסוגלים לבצע משווא כל כך גורא. הם חשבו כי הנוער שלנו שונה מכל נוער אחר, וכי לנו לא יכול לקרות מה שקרה לאחרים. אולם אני שייך לנוער זה ואני יודע שאנחנו מסוגלים לדבר כזה. לכן לא יכולתי להתרגש מפרשת כפריקאסם."

ברגע הראשון רציתי לענות לו בחריפות, אך נשטע נראה לי שהוא צודק. פרשת כפריקאסם לא התחילה בנובמבר 1956. היא התחילה לפני הרבה הרבה שנים. ומי ששתק עד נובמבר 1956, יש ספק אם זכאי הוא להרים את קולו ולירות סלעים של קיטרוג במחוללי זועת כפריקאסם.

היתה דיריגאסין של אצ"ל. היו גם דיריגאסנים של ההגנה. דיריגאסנים גדולים, ודיריגאסנים קטנים. היו אנשים שכתבו על כך ספרים, שהעירו עדות של עדיראית. איש לא רצה לשמוע. הטביעו אותם בים של השמצות. אמרו שהם משמיצים את שמו הטוב של הנוער העברי, שהנוער הי עברי אינו מסוגל לדברים כאלה. הצניקאים אמרו שאם אמנם היה במלחמת תשי"ח מקרה אחד או שניים שלא היו צריכים לקרות, אסור לדבר על כך.

תוך הסכמה כללית נפרשה שמיכה עבה של השתקה על כל הצד הזה של מטבע המלחמה. נמנע הויכוח. תחת לטפל בסימונים הראשונים של המחלה, העמידו הכל פנים כי אינה קיימת כלל. וכך ניתן לה להתפתח.

מיטב אנשי המצפון נתנו את ידם לקשר הזה. הבה ישאלו את עצמם היום: האם זכאים הם להרים את קולם נגד הנוער שבגל בשנים אלה, אחרי שהם לא עשו דבר כדי לחנך את נפשו מפני מחלה זו? האם אין הם שותפים-לנפישעשה? האם לא היו צריכים להעמיד גם אותם למשפט?

האם מותר להם לרחץ את ידיהם במים ולאמר: נקיים אנחנו מן הדם הזה?

★ ★ ★

מה קרה בכפריקאסם? עד עצם היום הזה לא פורסמה על כך שום הודעה מוסמכת מלאה. הקורא הרגיל יכול רק לנחש לעצמו את הקיום הכלליים של התמונה.

רק על פי מושכל-ראשון זה, הידוע היטב לכל אדם שהיה אי-פעם בחייו חייל, נוכל להבין את הסכנות המיוחדות הצפויות לנו, סכנות הנובעות מתנאי חיינו.

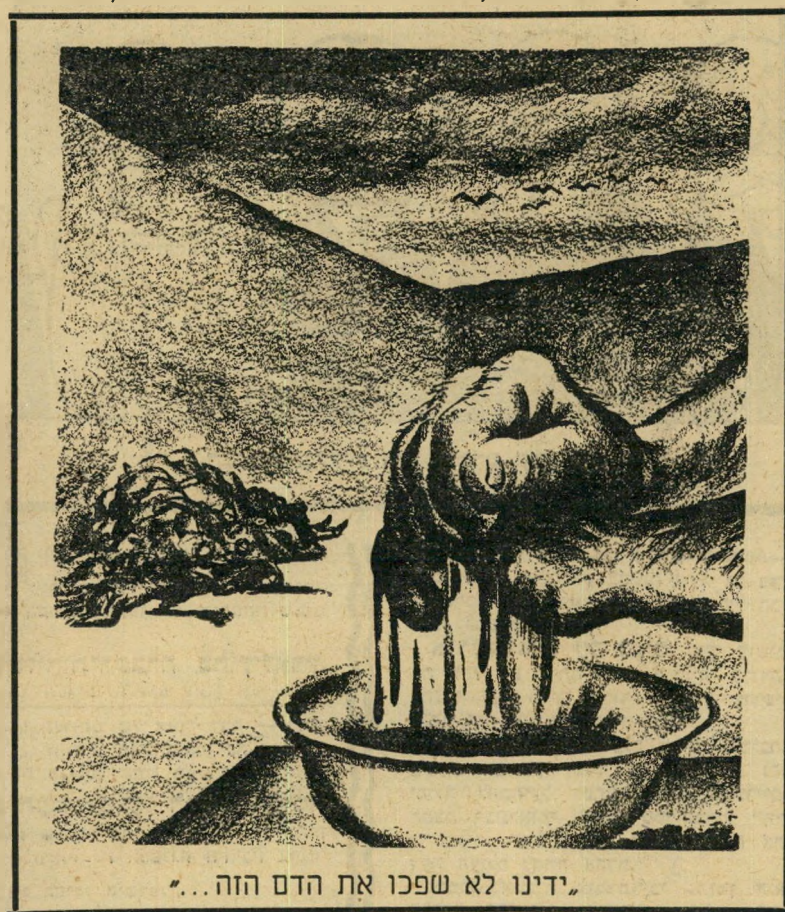
אנחנו עם לוחם. המלחמה הפכה לחלק בלתי-נפרד של חיינו. לא נתווכח הפעם מה גרם לכך, ומי אשם בכך, ואם הדבר יכול להיות אחרת. העובדה היא כי הדבר הוא כך, היה כך במשך שנים רבות, וכנראה גם יישאר כך במשך שנים רבות.

מי האויב במלחמה זו? לאנשים רבים יש על כך תשובה מפורטת: "עבד אל-נאצר", או "ממשלות ערב", "הריאקציה הערבית", או "האפנדים", או "מצריים". אולם אלה הגדרות מופשטות, לצורכי ויכוח מופשט ונמלץ. בחיי יום-יום נתקבלה מזמן הגדרה פשוטה: "הערבים".

המלים "האויב" ו"הערבים" הן זה מכבר למלים נרדפות, שאפשר

כחמשה שבועות אחרי המאורע קם ראש-הממשלה בכנסת, כתוצאה מהפעלת לחץ ציב רי עצום, והודיע כי כמה מאנשי משמר-הגבול מילאו פקודה בלתי-חוקית, וכי כתוצאה מכך נהרגו אנשים חפים-מפשע מבני המעוט הערבי, ביניהם גברים, נשים וילדים, שחזרו לתומם הביתה בגמר יום-עבודתם. ה' אשמים יועמדו לדין צבאי.

אני מרחם על האשמים. אני מנסה לח' דור לתוך נפשם של אנשים המסוגלים "למלא פקודה בלתי-חוקית" שכתוצאה מ' מנה נהרגים "גברים, נשים וילדים". אני מנסה, ואני מסוגל, לא כל אחד מסוגל לכך. על כן, שום דבר המטיל אור על רקע המעשה, אינו יכול להקל על האשמה הנוראה של מבצעי המעשה עצמו. בכל זאת מתעוררת כמה שאלות — שאלות הנוגעות לכולנו, וגם לאותם הרחצים את ידם במים. מה זאת "פקודה בלתי-חוקית"?

"ידינו לא שפכו את הדם הזה..."

להחליפן זו כוז כראות העין. הרריו מודיע כי "ערבים רצחו אמש..." בבית מדרשים על "לדי פוק את הערבים" ועל "הערבים ישמידו אותנו". המב"כ בתרגיל אומר: "הערבים התכצרו נגבטעה ההיא", ובשיעור הכידונים: "הערבי כי זוחל פה... הערבי רץ שם..."

★ ★ ★

באווירה הזאת גדל נוער. ההורים המדברים בבית על "הערבים" אינם מרגישים כי בנם, בן השנתיים, מקשיב ומתרגש. כעבור זמן-מה של מע הנוער קטני חדשות מן הרדיו, וגם שם הוא שומע על תעלולי הערבים. האמא מפחידה אותו ש' הערבים יקחו את א'ם לא יאכל את ארוחת-הצהריים. הגננת בגן מדברת על גבורת הדוד החייל, ההורג את הערבים, והמורה בכיתה א' חוזרת על סברה זו ברוב המכריע של המקרים.

הנוער הזה לא ראה מימין ערבי חי. אחיו הגדול ראה ערבים מכתובים ברחובות תל-אביב ובחצות המושבה. הוא ראה את

אביו מדבר עם הערבי. בשכונות מעורבות ראה ילדים ערביים משחקים.

אולם הנער החדש, בן המדינה, לא ראה את כל אלה. כשהוא מדבר על ערבי, אין הוא רואה לפניו אדם של בשר ודם, אדם הצוחק כמוהו ובוכה כמוהו, אדם האוהב את עמו ומולדתו כמוהו, יצור חי שנברא בצלם. הוא רואה לנגד עיניו רוחו רק דמות מופשטת, רעה ורצחנית.

אלה הם רשמי ילדות, שאולי לא יימחקו לעולם. רשמים העתידים ליצור את דמותו של עם חדש, אם לא יקומו גדולי הדור נגד תהי' לך נורא זה בעוד מועד.

★ ★ ★

די לחנך את הנער, יש לחנך את הורים. את הגננת, את המורה, את המדריך ואת המב"כ. כל אלה, יחד עם הרחוב והשכונה, הספר והעתון, מעצבים את דמותו של האדם. פרט למקרים מיוחדים וגדירים של הורים ומורים בעלי רמה רוחנית מיוחדת, אין אף לאחד מהם תשובה לשאלות הכשטות שהילד חייב לשאלן.

למה הערבים לוחמים בנו? האם אנחנו צריכים להרוג את הערבים?

הגננות והמורות, החייבות לענות על שאלות כאלה, הן ברובן צעירות שאינן מסוגלות להמציא בעצמן את התשובה. הן אינן מעלות על דעתן מה נוראה האחריות הרובצת עליהן בשטח זה, ושהן עלולות לזרוע את זרע הפורענות לנאשמי-המחר במשפטי כפריקאסם. הן זקוקות להדרכה.

מעולם לא עלה על דעתי של משרי-החינוך לספק תשובה כזאת.

מצבם של המדריך והמב"כ דומה. מ'סר המלחמה הוא מושג מופשט, שגובש בא"טיות מכאביה במשך דורות ארוכים של מלחמות. בקורס המסכים, שהיתה לי הוד כות לעבור אותו, לא שמעתי מילה על כך. לא אמרו לי מה מ'תר ומה אסור, ומדוע.

זהו תפקידו של מב"כ, תפקיד שיש לשבץ אותו בתקן הצבא ובעולמו הרחבני.

אולם חשוב עוד יותר הוא חינוך הרחוב. זהו תפקידם של אנשי-הרחוב, של העתונאים, של הפוליטיקאים ושל הסופרים. אם יקדישו לו מעט תשומת-לב, יתכן ויוכלו לווסוך לעצמם את הרגעים העגומים בהם יצטרכו לכתוב מאמרים ושירי-הספר על פרשות כפריקאסם.

★ ★ ★

שנו ויבוח על סומביות המשפט נגד נאשמי כפריקאסם. למתנגדים יש נימוקים חשובים ונכונים. עד כה לא זכתה הפרשה, משום מה, לפרסומת הרחבה ביותר מעבר לגבול. אם יבאו עדויות חיות במקום ה' הודעות היבשות, אם יעלו ילדים על דוכן העדים ויספרו את הדברים הנוראים שראו בעיניהם, יהיה זה דבר שונה. חומר ממי אירי יוספק לאויבי ישראל, חומר שיעמיד את השנאה.

זה נכון — אם חושבים על חוקי-לארץ. זה מאד לא נכון אם חושבים על הארץ.

משפט פומבי כזה יהיה חוויה נוראה לעם כולו. לעם שהוא יורש לדורות של רדיפות ומעשי-זוועה, תהיה זאת חוויה נוראה שבי עתיים. אולם העם חייב לעבור את הזוועה הנפשי הזה כדי לעמוד על גודל הסכנה, וכדי להתעורר לפעולה נגדית אמיתית.

לא די לרחוק את הידיים ולחכ' ריז: "ידינו לא שפכו את הדם הזה!" חייבים אנחנו להשתמש בידיים אלה כדי להקים פייג לי' רוח דורנו, כדי להקים עולם רר' חני שיהיה ראוי לקרבנם של אותם המוטלים כיום חסרי חיים בכתייהקברות של שלח ובארי.